

การค้นหภาพแทนของพระราชินีสุภยลัต จากเจ้านางหลวงปัทมสุดาในนวนิยายเรื่องรากนครา

Search Representation of Queen Supayalat from Princess Pattamasuda in Novel 'Rak Nakara'

ณัฐวดี คล้ายสุพรรณ¹และ ธนพร หมูก้า²

Natawut klaisuwan and Thanaporn Mookham

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหภาพแทนของพระราชินีสุภยลัต จากเจ้านางหลวงปัทมสุดาในนวนิยายเรื่องรากนครา ผู้วิจัยใช้แนวคิดภาพแทนมาศึกษาวิเคราะห์เจ้านางหลวงปัทมสุดาพบว่าเจ้านางหลวงปัทมสุดาเป็นภาพแทนของพระราชินีสุภยลัต ภาพแทนที่ปรากฏ ได้แก่ ภาพแทนสตรีผู้ทรงอำนาจ ภาพแทนสตรีผู้หวนอำนาจ และภาพแทนสตรีผู้มีความเด็ดขาด ประกอบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้แต่งประกอบสร้างขึ้น ตรงกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์พม่า ก่อนตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ จึงสรุปได้ว่าผู้แต่งนวนิยายเรื่องรากนคราใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เป็นส่วนหนึ่งในการแต่งนวนิยายเรื่องนี้

คำสำคัญ : ภาพแทน, พระราชินีสุภยลัต, เจ้านางหลวงปัทมสุดา, รากนครา

Abstract

This article aimed at studying the representation of Queen Supayalat from Princess Pattamasuda in Novel 'Rak Nakara' The researcher used representation to analyze the main Princess Pattamasuda and found Princess Pattamasuda was the representation of Queen Supayalat and found that there were 3 kinds of character were powerful woman, power possessive woman, and decisive woman. found that they were the same including incidents was plotted by author was similar to historical events of Burma before being colony of United Kingdom. Therefore, the author of Rak Nakara used historical data as a part of writing novel.

Keywords: Representation, Queen Supayalat, Princess Pattamasuda, Rak Nakara

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทนำ

หนังสือพม่าเสียเมือง (หม่อมราชวงศ์ถนัดถนี ปราโมช, 2545) และหนังสือราชันผู้ปลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมือง (ชาห์ สุดาห์และสุภัตรา ภูมิประภาส, 2559) กล่าวถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์พม่า ในช่วงที่พระเจ้าธิบอเป็นกษัตริย์ว่า ทรงเป็นกษัตริย์เพียงในนาม เพราะอำนาจแท้จริงอยู่ที่พระราชินีสุภยลัต

ภาพของพระราชินีสุภยลัตที่ถูกกล่าวถึงในหนังสือทั้งสองเล่ม แสดงให้เห็นว่าพระนางมีจิตใจโหดร้าย อารมณ์เหี้ยมเกรียม ทรนทรใจ อำนาจ ผู้ที่พระนางไม่ชอบหรือเห็นว่าอาจจะเป็นตัวการขัดขวางอำนาจก็จะถูกกำจัด ไม่เว้นแม้แต่กระทั่งพี่น้องท้องเดียวกัน คือ พระนางสุภยลัต พี่สาวแท้ ๆ ยังถูกพระราชินีสุภยลัตวางอุบายกล่าวหาว่าทำเสน่ห์ใส่พระเจ้าธิบอ พระนางอเลนนคอพระมารดาเป็นห่วงความปลอดภัยของพระนางสุภยลัต จึงไปนำตัวพระนางสุภยลัตมาอยู่ที่ตำหนักของพระนาง (หม่อมราชวงศ์ถนัดถนี ปราโมช, 2545, หน้า 67) อีกเหตุการณ์หนึ่งพระราชินีสุภยลัตสั่งประหารหมู่พระราชนัดดา เพราะเกรงว่าจะเป็นเสี้ยนหนามในการครองอำนาจ หนังสือราชันผู้ปลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมืองเล่าถึงเหตุการณ์ตอนนี้ไว้ว่า หลังจากวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1879 พระราชวงศ์องค์ต่าง ๆ ทั้งเจ้าชาย เจ้าหญิง ตลอดจนบรรดาพระสนม รวมแล้วประมาณ 80 คน ต้องพบจุดจบโดยการถูกสำเร็จโทษด้วยท่อนจันทน์ ในระหว่างที่มีการสังหารหมู่นั้น ทางราชสำนักได้จัดมหรสพอันประกอบไปด้วยระบำรำฟ้อนด้วยเสียงอันดังเพื่อกลบเกลื่อนมิให้ผู้ใดรู้ว่าการสังหารเกิดขึ้น และเพื่อกลบเสียงร้องของพระราชนัดดาผู้เคราะห์ร้ายที่กำลังถูกสังหาร (ชาห์ สุดาห์และสุภัตรา ภูมิประภาส, 2559, หน้า 55) นอกจากนี้หากมีสตรีคนใดกล้าถวายตัวเป็นบาทบริจาริกาของพระเจ้าธิบอ แสดงว่าสตรีผู้นั้นกำลังก้าวเข้ามาสู่หนทางแห่งความพินาศ ดังเช่น มิซันจิที่ต้องจบชีวิตด้วยอำนาจของพระราชินีสุภยลัต หนังสือราชันผู้ปลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมืองเล่าว่าขณะที่มิซันจิถูกกำจัด นางมีพระห่อของพระเจ้าธิบอแล้ว (ชาห์ สุดาห์และสุภัตรา ภูมิประภาส, 2559, หน้า 79)

ส่วนเหตุการณ์ทางการเมืองภายนอก พม่าเกิดข้อพิพาทกับอังกฤษในหลายกรณี จนกระทั่งวันที่ 14 พฤศจิกายน ค.ศ. 1885 รัฐบาลอังกฤษได้ส่งกองทหารจากอินเดีย กำลังพล 10,000 คนเศษ พร้อมกับเรือรบเข้าโจมตีพม่า กองทหารอังกฤษเดินทัพขึ้นไปตามลำน้ำอิระวดี ทหารพม่าสู้รบกับอังกฤษไม่ได้ก็แตกหนีถอยกลับเข้าเมืองมันตะเลย์ ชาวเมืองมันตะเลย์แตกตื่น ความวุ่นวายเกิดขึ้น กระทั่งวันที่ 27 พฤศจิกายน ค.ศ. 1885 กองทัพอังกฤษบุกเข้าไปถึงใจกลางเมือง พระเจ้าธิบอเห็นว่าไม่มีทางสู้อังกฤษได้ จึงส่งตัวแทนไปเจรจาสงบศึกและยอมทำตามข้อเรียกร้องของอังกฤษ ต่อมาพระเจ้าธิบอต้องสละราชสมบัติและถูกเนรเทศไปอินเดีย (ทองหล่อ วงศ์ธรรมา, 2559, หน้า 150)

นวนิยายเรื่องรากนครา มีฉากหนึ่งที่ผู้แต่งกล่าวถึงเหตุการณ์ในเมืองมันท์ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของพม่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวละครหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นต้นว่าเจ้าหลวงเมืองมันท์อยู่ในอำนาจของเจ้านางหลวงปัทมสุดา เจ้ามิ่งหล้าแห่งนครเชียงเงินถูกเจ้านางหลวงปัทมสุดาทำร้ายด้วยความโหดเหี้ยม เพราะอาจเอื้อมแข่งบารมีกับพระนาง หรือเมืองมันท์ถูกอังกฤษ

ยี่ดครอง เจ้าหลวงเมืองมณฑลกับเจ้านางหลวงปัทมสุดาถูกเนรเทศไปอินเดีย เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละครนั้น ทำให้ผู้วิจัยสงสัยและสนใจที่จะหาคำตอบว่า ผู้แต่งนวนิยายเรื่องราชนคราได้นำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์พม่า มาเป็นวัตถุดิบในการประกอบสร้างตัวละคร และอาณาจักรภาพของพระราชินีสุภยลัตมาประกอบสร้างเป็นเจ้านางหลวงปัทมสุดา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อค้นหภาพแทนของพระราชินีสุภยลัตมา จากตัวละครเจ้านางหลวงปัทมสุดา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้แนวคิดภาพแทนเป็นกรอบแนวคิด ภาพแทน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า representation หมายถึง ภาพจำลองของสรรพสิ่ง รวมถึงความรู้และความคิดของมนุษย์ (ธนศวงค์ยานนาวา, 2543, หน้า 16-18) เป็นการผลิตความหมายผ่านการใช้ภาษา และนำเสนอความหมายผ่านวรรณกรรมหรือประติมากรรมทางวัฒนธรรมอื่น ๆ แนวคิดภาพแทนนี้สำนักปรากฏการณ์นิยม (อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2545, หน้า 197) อธิบายว่า ภาพแทนมิใช่ภาพสะท้อนหรือภาพที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นจริง แต่เป็นภาพที่เกิดจากการผลิตหรือการประกอบสร้างส่วนเสี้ยวของความเป็นจริง และการสร้างภาพแทนก็เป็นสิ่งที่กระทำต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา

ด้วยเหตุที่ภาพแทนถูกสร้างขึ้นโดยผ่านการคัดเลือก ประมวล และเน้นคุณลักษณะบางอย่างจากความจริง ตามคติความเชื่อและค่านิยมบางประการ ภาพแทนจึงสามารถสื่อความหมายและคุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่งในเชิงสังคมวัฒนธรรมเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ทั้งยังบอกให้ทราบว่าผู้คนในสังคมที่มีการสร้างภาพแทนและนำเสนอภาพแทนนั้น มีความเชื่อ ความคาดหวัง และให้ความหมายของคุณค่าต่อสิ่งที่ถูกนำเสนออย่างไร (เสนาะ เจริญพร, 2548, หน้า 299)

สจ๊วต ฮอลล์ (อ้างถึงในกษริน วงศ์กิตติขลิท, 2552, หน้า 22) กล่าวว่า การนำเสนอภาพแทนอาศัยการเชื่อมโยงปัจจัย 2 ประการเข้าด้วยกัน ปัจจัย 2 ประการที่ว่านั้น คือ ภาพในใจและภาษาภาพในใจ คือ ความรู้ความเข้าใจที่เรามีต่อสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ บุคคล หรือเหตุการณ์ โดยความรู้ความเข้าใจที่เรามีต่อสิ่งต่าง ๆ ในโลกแห่งความเป็นจริง ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สจ๊วต ฮอลล์ เรียกว่าแผนที่ความคิด ซึ่งจะช่วยให้เราสามารถสื่อความหมายที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ไปยังผู้อื่นได้ แต่การที่จะสื่อสารให้เข้าใจตรงกันนั้น ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องมีประสบการณ์ร่วมกัน จึงจะทำให้การตีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน

ภาษาเป็นปัจจัยสำคัญรองลงมาจากภาพในใจ กล่าวคือ เมื่อเรามีความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมแล้ว ความรู้และความเข้าใจเหล่านั้นก็จะถูกถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาเป็นถ้อยคำหรือเสียงพูด และยังเป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้อีกมากมาย

จากคำจำกัดความเรื่องแนวคิดภาพแทนของนักทฤษฎีต่าง ๆ จึงพออนุยามความหมายของภาพแทนโดยสรุปว่า ภาพแทน คือ ภาพจำลองของทุกสรรพสิ่งที่ถูกถ่ายทอดจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยมี

ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด ภาษาที่ถ่ายทอดออกไปนั้นจะเป็นที่เข้าใจหรือไม่เข้าใจขึ้นอยู่กับผู้รับสารว่ามีประสบการณ์ร่วมกับผู้ส่งสารมากเพียงใด ทั้งนี้ภาพแทนไม่ใช่ภาพสะท้อนสังคม เพราะภาพแทนเป็นเพียงการเลือกภาพบางอย่างมานำเสนอเท่านั้น

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำแนวคิดภาพแทนมาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีวิชาয়เรื่องรากรากนครา เพื่อหาค้นหาภาพแทนของพระราชินีสุทนต์ จากเจ้านางหลวงปัทมสุดา

ทบทวนวรรณกรรม

1. ภูมิหลังของนวนิยายเรื่องรากรากนคราเฉพาะตอนที่นำมาศึกษา

นวนิยายเรื่องรากรากนครากล่าวถึงเมืองมณฑลเอาไว้วัวเป็นเมืองใหญ่ มีอารยธรรมสูง งดงาม ประดุจเมืองสวรรค์ บ้านเรือนราษฎรใหญ่โต มีเจดีย์องค์ใหญ่หุ้มด้วยทองคำทั้งองค์ และยังมีเจดีย์องค์อื่น ๆ อีกนับไม่ถ้วน หลังคาโบสถ์ทุกหลังสูงปลั่ง เหลืองอร่าม เมืองมณฑลเพียบพร้อมไปด้วยวัตถุสูงค่าไปทั้งเมือง แม้ว่าเมืองมณฑลจะมีความยิ่งใหญ่แต่อำนาจการปกครองบ้านเมืองมิได้อยู่ในมือของเจ้าหลวง ซึ่งเป็นประมุขสูงสุดโดยตรง หากแต่อำนาจนั้นตกอยู่ในกำมือของเจ้านางหลวงปัทมสุดาผู้เป็นพระมเหสี เจ้านางหลวงปัทมสุดาคนนี้เป็นผู้ที่กุมอำนาจการปกครองเมืองมณฑลไว้ทั้งหมด เจ้าหลวงเองยังต้องทำตามคำสั่งของเจ้านางหลวงปัทมสุดาโดยมิอาจขัดขืนได้

สาเหตุที่เป็นดังนี้ เพราะเจ้านางหลวงปัทมสุดามีพระชาติกำเนิดที่สูงส่งกว่า ด้วยเจ้านางหลวงนั้นเป็นพระราชธิดาของเจ้าหลวงองค์ก่อน เติบโตขึ้นเคียงข้างพระราชบัลลังก์ของพระราชบิดา จึงทำให้เจ้านางหลวงปัทมสุดามีอำนาจล้นพ้น ส่วนเจ้าหลวงเมืองมณฑลสามีของเจ้านางหลวงปัทมสุดานั้นเป็นเพียงเจ้าชายชั้นปลายแถว ที่ใคร ๆ ก็ไม่คิดว่าจะได้ขึ้นครองราชบัลลังก์ แต่ด้วยเหตุที่เป็นสามีของผู้กุมอำนาจทั้งหมด จึงไม่ใช่เรื่องยากที่จะก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งเจ้าหลวงได้ ทว่ากลับไร้ซึ่งอำนาจ เพราะอำนาจที่แท้จริงอยู่ในมือของเจ้านางหลวง

การปกครองเมืองมณฑลของเจ้าหลวงด้วยความไร้อำนาจเช่นนี้ ทำให้บ้านเมืองที่ใหญ่โตดุจดังเมืองสวรรค์ต้องพังพินาศไปในที่สุด เพราะเจ้านางหลวงปัทมสุดามีทิฐิมากเกินไป ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงไม่รู้จักประนีประนอม เคยทำตามแต่ใจอย่างไรก็ทำอย่างนั้น ทิฐิของเจ้านางหลวงปัทมสุดานี้ ทำให้เจ้านางหลวงไม่ทันคิดใคร่ตรองถึงกระแสธารแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก ไม่ทันคิดถึงความน่ากลัวของคนอังกฤษ กลับดูถูกเหยียดหยามคนอังกฤษ สุดท้ายแล้วเมืองมณฑลของเจ้านางหลวงปัทมสุดาก็ตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ เพราะสาเหตุจากทิฐิมานะของเจ้านางหลวงปัทมสุดาโดยแท้

ท้ายที่สุดเจ้านางหลวงปัทมสุดา กับเจ้าหลวงเมืองมณฑลก็ถูกอังกฤษเนรเทศไปอยู่อินเดีย (รากนครา, 2555, หน้า 384-385) ส่วนการปกครองดูแลข้าราชการของเจ้านางหลวงปัทมสุดานั้น ปรากฏว่าข้าราชการของเจ้านางหลวงทุกคน ล้วนเกรงกลัวอำนาจเจ้านางหลวงทั้งสิ้น ไม่ว่าเจ้านางหลวงจะมีคำสั่งอย่างไร ข้าราชการบริวารผู้ได้รับคำสั่งจะรีบทำตามโดยปราศจากข้อสงสัย หากผู้ใดคิดคดทรยศก็จะต้องพบจุดจบที่น่าสยดสยอง แต่แล้วก็มีเจ้าหญิงนางหนึ่งจากนครเชียงใหม่เข้ามาว่าเจ้ามิ่งหล้า คิดต่อกรกับเจ้านาง

หลวงเพื่อหวังยกฐานะของตนให้เทียบเท่า และหวังว่าตนจะเป็นข้าอำนาจใหม่ที่ล้มล้างข้าอำนาจเก่าของเจ้านางหลวงปัทมสุดาได้ ทว่าเจ้ามิ่งหล้าคิดผิดเพราะความได้ล่วงรู้ถึงเจ้านางหลวงปัทมสุดาเสียก่อน เจ้ามิ่งหล้าจึงถูกกำจัดออกไปให้พ้นจากการกีดขวางอำนาจของเจ้านางหลวง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานวนิยายเรื่องราชนครา

ราชนคราเป็นนวนิยายที่ได้รับความนิยมจากนักอ่านและนักวิจารณ์พอสมควร ดังนั้นจึงมีผู้นำไปศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ เช่น

นัยนา ครุฑเมือง (2547) ศึกษาเรื่อง นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ล้านนา : ภาพสะท้อนการเมืองและสังคม โดยนำตัวบทนวนิยาย 5 เรื่อง มาศึกษา คือ เจ้าจันทมหมอนิราศพระธาตุอินทร์แขวนราชนครา ทพทัน 1902 เวียงแวนฟ้า และหนึ่งฟ้าดินเดียว ส่วนที่เกี่ยวกับนวนิยายเรื่องราชนครา นัยนา ครุฑเมือง ให้ความเห็นว่าผู้แต่งนวนิยายเรื่องราชนคราเห็นด้วยกับการรวมอาณาจักรล้านนาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสยาม

ณัฐกฤตา สุภาพันธ์ (2556) ศึกษาเรื่อง การสื่อสารวัฒนธรรมไทยผ่านละครโทรทัศน์และนวนิยายแนวย้อนยุคเรื่องราชนครา ปรากฏผลการศึกษาว่า นวนิยายเรื่องราชนครามีการสื่อสารวัฒนธรรม 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุที่เน้นความเป็นรูปธรรม และวัฒนธรรมที่มีใจวัตถุที่เน้นความเป็นนามธรรม รูปแบบการสื่อสารวัฒนธรรมปรากฏออกมาในรูปของการสื่อสารด้วยจินตภาพและอจินตภาพ ส่วนแนวเรื่องนั้นเป็นแนวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ ความขัดแย้ง การต่อสู้ดิ้นรน และสะท้อนวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตนานาประการ

ทั้งนี้ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการค้นหาภาพแทนของพระราชินีสุทนต์ จากเจ้านางหลวงปัทมสุดา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในหัวข้อดังกล่าวเพื่อค้นหาคำตอบว่าเจ้านางหลวงปัทมสุดา คือภาพแทนของพระราชินีสุทนต์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาภาพแทนของพระราชินีสุทนต์ จากเจ้านางหลวงปัทมสุดา ทั้งนี้ในการวิจัยมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้นวนิยายเรื่องราชนครา ผู้แต่ง คือ ปิยะพร ศักดิ์เกษม ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2555 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์อรุณเป็นฉบับที่ใช้ในการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของเจ้านางหลวงปัทมสุดาเท่านั้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบท ตามที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็นประเด็นต่างๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analysis)

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์หัตถ์บททำให้ได้คำตอบว่าเจ้านางหลวงปัทมสุดา คือ ภาพแทนของพระราชินีสุภยลัต เห็นได้จากภาพแทน 3 ลักษณะ คือ ภาพแทนสตรีผู้ทรงอำนาจ ภาพแทนสตรีผู้หวงอำนาจ และภาพแทนสตรีผู้มีความเด็ดขาด ดังผลการวิเคราะห์ ต่อไปนี้

1. ภาพแทนสตรีผู้ทรงอำนาจ

เจ้านางหลวงปัทมสุดาเป็นมเหสีของเจ้าหลวงเมืองมณฑล แม้จะเป็นมเหสีแต่เจ้านางหลวงปัทมสุดากลับมีอำนาจ อิทธิพล และบทบาททางการเมืองที่เหนือว่าเจ้าหลวงหลายเท่า ราชการเมืองมณฑลทั้งปวง ตกอยู่ในมือของเจ้านางหลวง การตัดสินใจของเจ้านางหลวงถือว่าเป็นที่สิ้นสุด เจ้าหลวงเมืองมณฑลไม่สามารถคัดค้านได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเจ้านางหลวงปัทมสุดามีชาติกำเนิดที่สูงส่งกว่าเป็นเครื่องเชิดชูอำนาจและบารมี จึงส่งให้มีอิทธิพลต่อราชสำนักและการเมือง ส่วนเจ้าหลวงเมืองมณฑลมีชาติกำเนิดต่ำกว่าเจ้านางหลวง จึงไม่อาจมีอิทธิพลและบารมีเทียบเท่าเจ้านางหลวงได้ ดังที่ ปิยะพร ศักดิเกษม บรรยายไว้ในตัวบทว่า

ภายในราชอาณาจักรอันยิ่งใหญ่แห่งนี้ มีอิทธิพลบารมีของผู้หญิงครอบคลุมเป็นอิทธิพลบารมีอันเกิดจากศักดิ์กำเนิดที่สูงส่ง ความฉลาดเฉลียว แกร่งกร้าว และความเด็ดขาดจนถึงขั้นเหยียบ โศกของสตรีนางนั้น หาใช่อิทธิพลบารมีจากมารยาซึ่งจำเป็นต้องเกาะเกี่ยวผลักดันอยู่เบื้องหลังบัลลังก์ของชายไม่

ข้อเท็จจริงนี้เพิ่งประจักษ์แก่ใจมิ่งหล้าเมื่อกาลเวลาผ่านมานานนับเดือน ภาพของโครงสร้างและ โยงใยอิทธิพลอันยิ่งใหญ่ชัดเจนขึ้น เมื่อหญิงสาวได้รับรู้ถึงความเป็นมาในอดีต

กษัตริย์เมืองมณฑลแท้จริงมิใช่เจ้าชายผู้ประสูติได้เสวยฉัตร เป็นเพียงเชื้อสายชั้นปลายแถว อาจได้กินก็เพียงหัวเมืองรอบนอก เจ้านางปัทมสุดาต่างหากที่เป็นราชธิดาของกษัตริย์องค์ก่อน เติบโตเคียงข้างบัลลังก์ของพระบิดา สะสมทั้งกำลังและอำนาจไว้ จนล้นมือมาตั้งแต่ยังเยาว์

และเพราะกำลังอำนาจนั้นแหละ ที่ส่งให้ชายผู้นี้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งโดยที่อิทธิพลบารมีซึ่งมีอยู่เดิมก็ยังคงไม่เปลี่ยนมือ

ตำแหน่งกษัตริย์คือตำแหน่งสูงสุดในแผ่นดินนี้ก็จริง หากความยิ่งใหญ่และสลักสำคัญนั้น กลับรวมศูนย์อยู่ที่สตรีผู้ยืนเคียงข้าง อยู่ที่เจ้านางปัทมสุดา

(รากนครา, 2555, หน้า 384-385)

อีกตอนหนึ่งที่เน้นให้เห็นถึงภาพแทนสตรีผู้ทรงอำนาจ คือ ความจากตอนที่กล่าวว่าเจ้านางหลวงปัทมสุดา สั่งประหารพระญาติวงศ์นักรบร้อยองค์ ดังที่ปิยะพร ศักดิเกษม บรรยายไว้ว่า

เป็นที่รู้กันอย่างกว้างขวางถึงความเหี้ยมโหดยิ่งกว่าชายอกสามศอกของ
เจ้านางหลวง เมื่อไม่กี่ปีก่อน มีการประหารแม้กระทั่งพระญาติพระวงศ์กลางเมือง
ไปนับร้อย เป็นการประหารที่ไม่เว้นแม้แต่เด็กหญิงเล็ก ๆ ด้วยข้ออ้างว่าเป็นกบฏ
ทั้งหมดนั้นเป็นที่รับรู้กันว่าเกิดขึ้นภายใต้คำบัญชาของใคร

การกำจัดเสี้ยนหนามทั้งโดยลับ และเปิดเผยหลังจากนั้นก็เช่นกัน เสี้ยนหนาม
บางส่วนหายสาบสูญไปเงียบๆ บางส่วนแม้จะถูกลากเข้ารับโทษทัณฑ์ต่อหน้า
มหาสมาคม ทว่าก็มีคำบัญชาเด็ดขาดลงมาว่า ห้ามนำซากศพออกไปจากหลัก
ให้อยู่ประจานเป็นเหยื่อแรงแรงกาเช่นนั้น

(รากนครา, 2555, หน้า 409-410)

ด้วยความที่ เป็นผู้ทรงอำนาจอย่างล้นพ้นของเจ้านางหลวงปัทมสุดา ทำให้ข้าราชการของ
เจ้านางหลวงไม่กล้าที่จะคิดทรยศ ดังที่ปิยะพร ศักดิเกษม กล่าวไว้ในตอนที่นางมีนสมคบคิดกับ
เจ้ามิ่งหล้า ช่วยกันปกปิดความลับเรื่องที่เจ้ามิ่งหล้าตั้งครรภว่า

มันจะคุ้มหรือกับการเสี่ยงของข้าเจ้า โกหกปกปิด บนแผ่นดินนี้ ภายใน
ขอบเขตกำแพงนี้ มีโทษถึงตาย ญาติของข้าเจ้าอาจไม่มีโอกาสได้ทำศพตามประเพณี
เสียด้วยซ้ำ

(รากนครา, 2555, หน้า 409)

หากนำภาพแทนสตรีผู้ทรงอำนาจ ไปเปรียบเทียบกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของพม่า
ที่ปรากฏในหนังสือราชันผู้พลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมือง และหนังสือพม่าเสียเมืองก็จะเห็นได้ชัดเจนว่า
เจ้านางหลวงปัทมสุดา คือ ภาพแทนของพระราชินีสุภยาลัต ดังนี้

เมื่อปีแรกของการครองราชย์ผ่านไป ก็เป็นที่รู้กันโดยถ้วนทั่วว่า ธิบอถึงแม้
จะเป็นกษัตริย์ แต่พระองค์ยังคงความสุภาพอ่อนโยนไว้ พระราชินีองค์ก่อน
พระมารดาของสุภยาลัตเก็บตัวอย่างปลอดภัยในที่ที่พระนางทำได้เพียงสร้างความ
รำคาญเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ธิดาของนาง ด้วยการให้คำปรึกษาอยู่ตลอดเวลา แท้จริง
แล้วสุภยาลัต คือ ผู้ปกครองตัวจริงของพม่าตอนบน การใช้อำนาจควบคุมและจัดการ
ของพระนางถูกอธิบายว่า คมกริบเหมือนมีดโกน วันที่ 9 กันยายน 1879 เวลาตีสาม
สุภยาลัตได้เสริมสถานะที่แข็งแกร่งมั่นคงอยู่แล้วของพระนาง โดยมีประสูติกาล
พระโอรสที่อาจเป็นผู้สืบทอดราชบัลลังก์

(ชาติ สุดาห์, 2559, หน้า 59)

ตามธรรมเนียมในอดีต กษัตริย์ต้องรับศิลาของเจ้าเมืองจนามาเป็นมเหสีรอง เพื่อกระชับความสัมพันธ์กับเมืองจนาให้แน่นแฟ้น แต่ด้วยการควบคุมของพระนางสุภยาลัตที่ห้ามพระเจ้าธิบอมมีมเหสีอื่นได้อีก ธรรมเนียมนี้จึงถูกยกเลิกไป ทั้งหมดนี้ทำให้อาณาจักรขาดเสถียรภาพทางการเมือง และคนจำนวนมากรู้สึกว่ามีมุมมองจากนอกกรุงมณฑลเท่านั้น พระเจ้าธิบอมทรงปกครองอยู่แต่เพียงในนาม

(ชาติ สุดาห์, 2559, หน้า 71)

พระนางสุภยาลัตได้กราบบังคมทูลพระเจ้าสิปอถึงเรื่องที่ควรจะทำสำเร็จโทษเจ้านายแบบ “ตัดไม้ไม่ไว้หน่อ” ซึ่งพระเจ้าสิปโอก็ยอมจะทรงเห็นคล้อยตามเป็นธรรมดา เพราะพระเจ้าสิปอนั้น ทรงเกรงกลัวพระนางสุภยาลัตเสียแล้วอย่างถอนพระองค์ไม่ขึ้น

(หม่อมราชวงศ์ฤทธิ ปราโมช, 2545, หน้า 75)

2. ภาพแทนสตรีผู้หวงอำนาจ

ความโหดเหี้ยมอำมหิต และทรงอำนาจเหนือบุรุษที่มีอยู่ในเจ้านางหลวงปัทมสุดา เกิดขึ้นจากความหวงอำนาจ อำนาจที่เจ้านางหลวงปัทมสุดาได้มาตั้งแต่ยังเป็นพระราชธิดาของเจ้าหลวงองค์ก่อน ครั้นขึ้นเป็นเจ้านางหลวงแล้วก็ยังหวงอำนาจ ไม่ยอมให้ใครต่อต้านหรือกระทำตนเทียบเท่าได้ ดังนั้นเจ้านางหลวงปัทมสุดา จึงกระทำทุกวิถีทางที่จะกำจัดหรือกีดกันมิให้มีข้าอำนาจใด ๆ เกิดขึ้นมาต่อรองอำนาจ วิธีการหนึ่งที่เจ้านางหลวงปัทมสุดาใช้ คือ กีดกันมิให้เจ้าหญิงต่างเมืองที่ถวายตัวต่อเจ้าหลวงมีลูก ดังที่กระทำกับเจ้ามิ่งหล้า เจ้าหญิงแห่งนครเชียงใหม่ ปิยะพร ศักดิเกษม ได้บรรยายเรื่องนี้ไว้ว่า

การห้ามแรมคืน การต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่ดูเหมือนทารุณและหยาบเหี้ยม ขั้นตอนที่ทำให้เธอต้องคืนผวา พยายามกรีดร้องด้วยความแสบร้อนแผ่ซ่านไปทั่วทุกชุมชน แม้จะกัดฟันทน หากกว่ามันจะจางหายก็ต้องใช้เวลาหลายชั่วยาม

ทั้งหมดนั้น ที่แท้ก็คือขั้นตอนที่ต้องทำให้แน่ใจได้ว่า จะไม่มีเด็กคนใดถือกำเนิดขึ้นมาเป็นหนามยอกอกเจ้านางหลวงและโอรสธิดา เมื่อขั้นตอนนั้นเป็นธรรมเนียมประเพณีของที่นี่ตามที่กล่าวอ้าง มันก็คือสิ่งที่เธอต้องก้มหน้ายอมรับ

(รากนครา, 2555, หน้า 385-386)

หากเจ้านางหลวงปัทมสุดาไม่กระทำได้ดังนี้ อำนาจที่อยู่ในเมืองของเจ้านางหลวงอาจเปลี่ยนชั่วไปอยู่ในมือของเจ้านางคนใหม่ ทั้งนี้เจ้านางหลวงปัทมสุดาไม่ได้คิดดังนี้เพียงคนเดียว เพราะเจ้ามิ่งหล้าก็คิดที่จะย้ายชั่วอำนาจจากเจ้านางหลวงปัทมสุดาไปไว้ที่ตนเหมือนกัน ซึ่งการที่จะเปลี่ยนชั่วอำนาจได้ก็ต้องกระทำให้สิ่งที่เจ้านางหลวงปัทมสุดาทำไม่ได้ นั่นคือการมีลูกถวายเจ้าหลวง ดังความที่นางมีนรำพึงกับตนเองว่า

“เจ้ามิ่งหล้าอาจมีอิทธิพลทำให้การเมืองภายในของเมืองมณฑลพิณ
เปลี่ยนแปร เปลี่ยนให้อำนาจกลับมาอยู่ในมือกษัตริย์จริง ๆ เสียที

หรือหากยังไม่อาจเปลี่ยนแปรจนถึงชั้นถอนรากถอนโคนได้ดังนั้น เพราะ
อำนาจของเจ้านางหลวงปัทมสุดายิ่งใหญ่และหยั่งลึกนัก หากถึงอย่างไร โอรสหรือธิดา
ที่จะถือกำเนิด ก็จะทำให้มิ่งหล้ากลายเป็นชั่วอำนาจชั่วใหม่”

(รากนครา, 2555, หน้า 412)

ทว่าความคิดของนางมีนก็เป็นแค่ความฝัน เพราะเจ้ามิ่งหล้าก็สามารถย้ายชั่วอำนาจมาไว้ที่ตนได้ ทั้งนี้เพราะเจ้านางหลวงปัทมสุดารู้ทันแผนการ เจ้านางหลวงจึงรีบมากำจัดพระหน่อที่อยู่ในครรภ์ของเจ้ามิ่งหล้าทันที ปิยะพร ศักดิเกษม ได้บรรยายเรื่องนี้ไว้ในตัวบทว่า

“พวกเจ้าไม่ได้ยินที่นางมีนพูดหรือ เรามีพระหน่ออยู่ในกาย อย่าบังอาจมา
แตะต้องตัวเรา”

“เจ้าจะมีอยู่เพียงแค่ง่ายในราตรีนี้เท่านั้น มิ่งหล้า” เสียงเต็ดขาดเยือกเย็นนั้น
เหมือนจะดังมาจากปลายฟ้า เมื่อมือหลายมือยึดตรึงร่างกายของหญิงสาวไว้มัน
เธอจนจมอยู่ในท่าเดิม

“ที่นี่ไม่มีใครได้ยินอะไรทั้งนั้น เรื่องของเจ้าก็มีเพียงเจ้ากับเราที่รับรู้ มีนางมีน
อีกคนมันก็ตายเสียแล้ว ทุกคนที่รับรู้ นอกจากข้ากับเจ้าจะต้องตายอย่างนางมีน”
ดวงตาของข้าบริวารทุกคนที่แวดล้อมลั่นว้างเปล่า ยืนยันการไม่รู้ชัดเจนจนมิ่งหล้า
ขนหัวลุก

“ข้าเจ้าจะกราบพูล” หญิงสาวยังไม่วายโผเข้าเกาะฟางเส้นสุดท้ายที่ลอย
ผ่านหน้า

“พระองค์ต้องเรียกหาข้าเจ้า ต้องถามถึงเมื่อไม่เห็นหน้า ข้าเจ้าบอกไว้แล้วว่า
มีเรื่องจะกราบพูล”

“ไม่มีทางเสียแล้วมิ่งหล้า เรื่องที่เจ้าจะกราบพูลไม่มีทางได้แพร่พราย
หากข้ายืนยันคำเดียวว่าเจ้าเจ็บหนัก ไม่อาจออกมาพบผู้คน และอยู่ในสภาพที่ไม่ควร

ให้พระองค์ได้พบเห็น ก็จะไม่มีแม่สักคนในแผ่นดินนี้กล้าสงสัยและสอบถาม
ขอย้ำว่าจะไม่มีแม่แต่คนเดียว”

(รากนครา, 2555, หน้า 426)

หากนำภาพแทนสตรีผู้หวงอำนาจ ไปเปรียบเทียบกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของพม่า
ที่ปรากฏในหนังสือราชันผู้ปลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมือง และหนังสือพม่าเสียเมือง จะเห็นได้ชัดเจนว่า
เจ้านางหลวงปัทมสุดา คือ ภาพแทนของพระราชินีสุภยาลัต ดังนี้

ไม่มีครั้งใดที่พระนางสุภยาลัตรู้สึกว่าเป็นภัยคุกคามเท่าเหตุที่พระนางกำลัง
เผชิญครั้งนี้ พระนางตระหนักแล้วว่าแม่ต้องประสบเคราะห์กรรมและถูกทรยศ
หากแต่พระนางรักการเป็นพระราชินี และพระนางรักพระเจ้าธิบอโดยแท้ นางกำนัล
คนหนึ่งของสุภยาลัตเล่าไว้ว่า แท้ที่จริงในความหลงใหลทั้งมวลของพระนางสุภยาลัต
ที่สุดของความหลงใหลของพระนางคือพระเจ้าธิบอ การกำจัดมิชินจีต้องใช้ไหวพริบ
แต่พระนางรู้ว่าไม่เกินการที่พระนางจะจัดการได้

(ชาห์ สุดาห์, 2559, หน้า 76-77)

มิชินจีถูกขับออกไปจากวังอย่างเงียบๆ แต่ถึงตอนนี้ความหลงใหลของกษัตริย์
หมดไปแล้ว และแม้พระองค์จะสังเกตเห็นว่านางไม่อยู่ในที่นั้น พระองค์ก็รู้สึก
ต้องถามถึง หลังจากถูกขับออกไปไม่นาน มิชินจีก็ถูกสังหารตามบัญชาของพระนาง
สุภยาลัต

(ชาห์ สุดาห์, 2559, หน้า 78-79)

พระราชินีเพียงแต่ถวายน้องสาวให้เป็นมเหสีรองของกษัตริย์ ที่น่าเศร้าใจ
ยิ่งไปกว่านั้น พระนางสุภยาลัตปฏิบัติต่อน้องสาวอย่างใจแคบ และไร้ความปรานี
เล่ากันว่าพระนางดูหมิ่นเหยียดหยามน้องสาวต่อหน้าธารกำนัล เพื่อที่จะแสดง
ให้เห็นชัดเจนว่าอำนาจอยู่ที่ใคร

(ชาห์ สุดาห์, 2559, หน้า 80)

ขณะที่พระเจ้าสีป่อตรัสขอมาลาโทษ และขอให้พระนางเว้นพระโกรธ
ให้แก่พระองค์นั้น พระนางสุภยาลัตก็ประทับปิ่นปักมิก้อยจะได้ตรัสโต้ตอบ พระเจ้า
สีป่อจะตรัสวิงวอนอย่างไรพระนางก็เมินพระพักตร์เสีย ซึ่งก็ยิ่งทำให้พระเจ้าสีป่อ
ลดพระองค์ลงไปอีก ในที่สุดพระนางสุภยาลัตก็ยอมรับว่าจะคืนดีกับพระเจ้าสีป่อ

เสด็จกลับไปอยู่พระราชมณเฑียรร่วมกับพระเจ้าสีป่อคังเคย ถ้าหากว่าพระนางจะมี
อำนาจว่ากล่าวคนในวังได้ทั่วไป รวมทั้งนางมะจิ้นคยิพระมเหสีฝ่ายเหนือด้วย
พระเจ้าสีป่อก็ยอมรับแต่โดยดี พระนางศุภยลัตจึงยอมเสด็จกลับ

(หม่อมราชวงศ์ถึกฤทธิ์ ปราโมช, 2545, หน้า 111)

เมื่อพระเจ้าแผ่นดินตรัสว่าไม่มีพระราชประสงค์จะเห็นหน้าผู้ใด
หรือได้ยินเรื่องราวของผู้ใด ก็จะต้องประหารชีวิตผู้นั้นเสีย มิให้อยู่รบกวนแผ่นดินอีก
ต่อไป พอแต่งดาหมั้นก็กลับไปบ้าน ก็สั่งให้ทนายฆ่านางมะจิ้นคยิเสีย พระนาง
ศุภยลัตก็สิ้นเสียนนามศัตรูแต่นั้นมา

(หม่อมราชวงศ์ถึกฤทธิ์ ปราโมช, 2545, หน้า 118)

3. ภาพแทนสตรีผู้มีความเด็ดขาด

ด้วยความที่เจ้านางหลวงปัทมสุดาอยู่ในฐานะอันสูงส่ง มีอิทธิพลและอำนาจเปี่ยมล้น
ในราชสำนัก จึงทำให้เจ้านางหลวงปัทมสุดาเป็นผู้มีความเด็ดขาด และไม่ยินยอมให้ใครขัดคำสั่ง
หรือหักหลังพระนางได้ง่าย ๆ ดังที่ปิยะพร ศักดิเกษม ได้บรรยายไว้ในตอนที่เจ้านางหลวงปัทมสุดา
กำลังจะสังหารนางมินว่า

“เจ้ากล้านักนะนางมิน กล้าให้ความละโมบครอบครอง กล้าปิดบังข้า
กล้าเอาใจออกห่างข้า กล้าละเลยความภักดีที่ควรมีต่อข้า ความผิดเพียงนี้เจ้าก็คง
พอรู้ว่าเจ้าจะต้องได้รับโทษสถานใด ยังไม่ต้องนับถึงความผิดที่เจ้าโกหกทุกคน
เพื่อนาง เพื่อคนต่างบ้านต่างเมือง”

ร่างสันเทียราลูกนกตกน้ำ พยายามอย่างสุดชีวิตที่จะทรงกายจากการหมอบ
คุกเข่า เป็นก้มกราบแทบบาท เสียงพูดที่แหลมสูงเจือหอบละล้าละลัก บัดนี้ความรักตัว
กลัวตายทำให้หยาดน้ำตาหลังรินราวกับทำนบพัง

“อย่าฆ่าข้าเจ้าเลยเจ้านางหลวง ไว้ชีวิตข้าเจ้าด้วยเถอะ”

“คนที่อยู่ในตำแหน่งอย่างข้ายอมให้ใครทรยศไม่ได้หรอกนะ และก็ให้อภัย
คนไม่ได้ง่าย ๆ เช่นกัน”

(รากนครา, 2555, หน้า 421-422)

บทสนทนาของเจ้ามิ่งหล้ากับเจ้านางหลวงปัทมสุดาตอนหนึ่ง แสดงให้เห็นถึงภาพแทนสตรี
ผู้มีความเด็ดขาดของเจ้านางหลวงปัทมสุดาเช่นกัน

“เจ้านางหลวง ท่านจะทำกับข้าเจ้าอย่างที่ทำกับนางมื่นไม่ได้หรอกนะ”

...

“ทำไมจะไม่ได้ เจ้าบอกข้ามาซิ มิ่งหล้า” เปี่ยมไปด้วยกระแสปะทะตลอดทั้งร้อนและเย็น ทั้งพุ่งพล่านดุคั่นและนิ่งสงบลึกล้ำ สตรีผู้นั่งวางท่าสง่าอยู่บนตั่งพุดกับหญิงสาวตรงๆ เป็นครั้งแรก

“ข้าเจ้าไม่ใช่ข้าบริวารของเจ้านางหลวง ไม่ใช่คนเมืองมณฑลเสียด้วยซ้ำ” ความกลัวเกรงจนแทบสิ้นไปทั้งตัว ทำให้ภายในปากของเธอแห้งผากจนขมจืด หากจะอย่างไรมิ่งหล้าก็พยายาม คั้นร่นเอาชีวิตรอด

“จริงสิ” คนพุดลากเสียงยาวด้วยนัยอันเย้ยเยาะโยโย

“เจ้าเป็นชาวเชียงเงิน เจ้าไม่ใช่ข้าบริวาร เจ้าเป็นธิดาคนโปรดของแสนอินทะกับข้าคำ รักมาก สำคัญมาก ถึงขั้นว่าหากเป็นชายก็คงได้ตราเจ้าอุปราช”

...

“เจ้าสำคัญขนาดนี้ ข้าก็คงให้เจ้าตายไม่ได้ ลูกสาวของแสนอินทะจะต้องยังมีชีวิต แต่เป็นการมีชีวิตที่ทำให้เจ้าต้องร่ำร้องหาความตายนะมิ่งหล้า” รอยยิ้มของปีศาจ ฉายวูบบนใบหน้า ก่อนที่เจ้าตัวจะทรุดนั่งบนตั่งอีกครั้ง แล้วทั้งพุดและสิ่งอย่างเค็ดขาดต่อเนื่อง

“ข้าเตรียมทุกอย่างไว้เพื่อเจ้าแล้ว เอาละ พวกเจ้าลากตัวนางมื่นออกไปได้ กระจายข่าวความผิดของมัน ว่ามันลักลอบเข้าป้อมล้นทรีพียูและทำร้ายเจ้ามิ่งหล้า จนอาการสาหัส ข้าจึงมีคำสั่งให้ประหาร จึงศพมันประจานไว้ที่สนามเอก ห้ามญาติมารับไปทำพิธีตามประเพณี”

สิ้นคำสั่งศพของนางมื่นก็ถูกห่อพันด้วยเสื้อสานเนื้อหยาบที่เตรียมไว้แล้วอย่างเงียบกริบ ใครสองคนเคลื่อนกายเข้าขนานจับแขนทั้งสองข้างของมิ่งหล้าไว้แน่น หน้าขาเหนือเข่าก็ถูกกดให้คู่ลงด้วยเรียวแรงแรงมหาศาล เมื่อมิ่งหล้าถลันจะถูกขึ้นหนีไปให้พ้นจากประกาศิตของเจ้านางหลวงปัทมสุดา”

(รากนครา, 2555, หน้า 432)

หากนำภาพแทนสตรีผู้มีความเด็ดขาด ไปเปรียบเทียบกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของพม่าที่ปรากฏในหนังสือราชันผู้พลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมือง และหนังสือพม่าเสียเมืองจะเห็นได้ชัดเจนว่าเจ้านางหลวงปัทมสุดา คือ ภาพแทนของพระราชินีศุภยาลัต ดังนี้

พระนางศุภยาลัตรู้สึกได้ว่ากษัตริย์ผู้สิ้นกลัวเกือบจะคล้อยตามกินห่วนมินจี พระนางจึงแสดงท่าทีอย่างฉับพลัน พระนางกำลังทรงครรภ์ได้ห้าเดือนและหวังอย่างเต็มที่ว่าจะได้พระโอรสที่จะเป็นรัชทายาท พระนางไม่ปรารถนาจะสูญเสีย

บัลลังก์ไปโดยไม่ต่อสู้เลยอย่างแน่นอน ทรงโน้มพระองค์ลงมาตรัสอย่างกริ้วโกรธว่า
 มาตรการนั้นค่ากล่าวของกินห่วนมินิจะถูกต้อง และราชอาณาจักรมณฑลทะเล
 จะพ่ายแพ้ในสงคราม “สูญเสียดินแดนราชอาณาจักรยังจะดีเสียกว่ากัมหนำรับคำสั่ง
 เยี่ยงทาส” การพูดถึงความพ่ายแพ้ทั้งหมดนี้เป็นคำพูดของผู้ชราและคนขาดเขลา
 ไม่ต้องกลัว...แต่กะดะมินิจะบัญชาการและจะทำได้

(ชาห์ สุดาห์, 2559, หน้า 99)

ต่อมาเมื่อเข้าไปทูลพระนางสุภยลัตว่า แดงดาหมิ่นก็มีละครที่บ้าน และอนุญาต
 ให้นางมะจิ้นคียออกมานั่งดูละครได้ พระนางก็กริ้วโกรธเป็นฟืนเป็นไฟ รับสั่ง
 ให้หาแดงดาหมิ่นที่เข้าเฝ้าและตรัสปรึกษาต่างๆ พร้อมกับขู่ที่ว่าถ้าแดงดาหมิ่น
 ยังยกย่องนางมะจิ้นคียอีกต่อไปแล้ว ก็จะถอดแดงดาหมิ่นที่ลงเป็นไพร่

(หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2545, หน้า 118)

สรุปผลและอภิปรายผล

การค้นหภาพแทนของพระราชินีสุภยลัต จากเจ้านางหลวงปัทมสุดาในนวนิยายเรื่องรากนครา พบว่า เจ้านางหลวงปัทมสุดาเป็นภาพแทนของพระราชินีสุภยลัต โดยปรากฏภาพแทน 3 ลักษณะ คือ ภาพแทนสตรีผู้ทรงอำนาจ ภาพแทนสตรีผู้หวงอำนาจ และภาพแทนสตรีผู้มีความเด็ดขาด ซึ่งตรงกับข้อมูลของพระราชินีสุภยลัต ที่ปรากฏในหนังสือเรื่องราชันผู้พลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมือง และหนังสือเรื่องพม่าเสียเมือง

ภาพแทนสตรีผู้ทรงอำนาจ ถูกนำเสนอจากบทบาทของเจ้านางหลวงปัทมสุดา โดยมีชาติกำเนิดที่สูงส่ง กล่าวคือ เป็นพระราชธิดาของเจ้าหลวงองค์ก่อนและเมื่อขึ้นเป็นเจ้านางหลวงแล้วก็มีอำนาจมากกว่าเจ้าหลวง ทั้งนี้ยังสั่งประหารหมู่พระญาติวงศ์หลาย ๆ องค์ โดยที่ไม่มีผู้ใดกล้าคัดค้าน ซึ่งตรงกับข้อมูลของพระราชินีสุภยลัต ตามที่กล่าวไว้ในหนังสือราชันผู้พลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมือง และหนังสือพม่าเสียเมือง

ภาพแทนสตรีผู้หวงอำนาจ นำเสนอให้เห็นจากพฤติกรรมและการกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ที่เจ้านางหลวงปัทมสุดาได้ประพฤติปฏิบัติ ทั้งกับเจ้าหลวงเมืองมณฑล เจ้าเมืองหัวเมือง รวมถึงข้าราชการ ผลจากการประพฤติและปฏิบัติของเจ้านางหลวงปัทมสุดา ทำให้เจ้านางหลวงสามารถรักษาอำนาจไว้ได้โดยที่ไม่มีผู้ใดคิดต่อกร ทยศ หรือเป็นปฏิปักษ์ เพราะหากมีผู้ใดคิดต่อกร ทยศ หรือเป็นปฏิปักษ์ ผู้นั้นก็จะได้รับความเดือดร้อนจากอำนาจและอิทธิพลของเจ้านางหลวงที่จะบันดาลให้เป็นไปตามความประสงค์ของเจ้านางหลวง ดังเช่น นางมิ่งที่พบจุดจบของชีวิต หรือเจ้าเมืองหัวเมืองนครเขื่องเงิน ที่เส้นทางชีวิตกำลังจะสดใส แต่เพราะแสดงตนเป็นปฏิปักษ์ต่อเจ้านางหลวงปัทมสุดาจึงทำให้พบจุดจบ

ที่น่าเศร้า ซึ่งตรงกับข้อมูลของพระราชินีสุทนต์ ตามที่กล่าวไว้ในหนังสือราชันผู้ปลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมืองและหนังสือพม่าเสียเมือง

ภาพแทนสตรีผู้มีความเด็ดขาด นำเสนอให้เห็นจากการสั่งการต่างๆ ที่เจ้านางหลวงปัทมสุดาสั่งให้ข้าราชการบริพารหรือแม้แต่กระทั่งเจ้าหลวงเมืองมณฑลประพฤติและปฏิบัติตาม หากผู้ใดประพฤตินอกกรอบ ผ่าฝืนคำสั่งก็จะพบกับจุดจบอย่างนางมีน ซึ่งตรงกับข้อมูลของพระราชินีสุทนต์ ตามที่กล่าวไว้ในหนังสือราชันผู้ปลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมืองและหนังสือพม่าเสียเมือง

จากการค้นหาภาพแทนของพระราชินีสุทนต์ จากเจ้านางหลวงปัทมสุดาในนวนิยายเรื่อง รากนครา ทำให้ได้คำตอบว่า เจ้านางหลวงปัทมสุดา คือ ภาพแทนของพระราชินีสุทนต์ เพราะบทบาทต่างๆ ที่ปรากฏจากบุคลิกลักษณะของเจ้านางหลวง เหมือนกับบทบาทและบุคลิกลักษณะของพระราชินีสุทนต์ตามที่ปรากฏในหนังสือราชันผู้ปลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมือง (ชาห์ สุดาห์และสุภัตรา ภูมิประภาส, 2559) และหนังสือพม่าเสียเมือง (หม่อมราชวงศ์กึกฤทธิ์ ปราโมช, 2545)

ปิยะพร ศักดิ์เกษม ได้นำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดินล้านนาในสมัยที่เป็นประเทศราชของสยาม รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มาเป็นเค้าโครงในการวางโครงเรื่องและดำเนินเรื่อง

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นยุคแห่งการล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอังกฤษและฝรั่งเศส ในขณะนั้นประเทศเพื่อนบ้านของสยามตกเป็นเมืองขึ้นของชาติมหาอำนาจทั้งสอง เพื่อเป็นการรักษาเอกราชของสยาม พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชดำริที่จะปฏิรูปการปกครอง เพราะทรงเห็นว่าหากปฏิรูปการปกครองให้ทันสมัยแล้ว จักรวรรดินิยมตะวันตกก็จะไม่สามารถเข้าแทรกแซงกิจการภายในของสยามได้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงปฏิรูปการปกครองครั้งใหญ่ในแต่ละด้าน ด้านการปกครองส่วนภูมิภาคได้มีการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง ด้วยการลดอำนาจเจ้าเมืองและส่งข้าราชการจากส่วนกลางขึ้นไปประจำ ทำให้เมืองต่างๆ ในดินแดนล้านนารวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสยาม (ณัฐพล อยู่รุ่งเรืองศักดิ์, 2558, หน้า 71) นอกจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดินล้านนาในสมัยที่เป็นประเทศราชของสยามแล้ว ปิยะพร ศักดิ์เกษม ยังได้นำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์พม่าที่เกิดขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดินล้านนามาเป็นเค้าโครงในการสร้างตัวละครและดำเนินเรื่องอีกเช่นกัน ปิยะพร ศักดิ์เกษม สร้างเจ้านางหลวงปัทมสุดาจากตัวตนจริงของพระราชินีสุทนต์ และดำเนินเรื่องราวของตัวละครนี้ได้ตรงกับบุคลิกลักษณะของพระราชินีสุทนต์ ทว่าในความเป็นจริงแล้วพระราชินีสุทนต์อาจมิได้เป็นไปอย่างที่ภาพแทนได้นำเสนอ เพราะภาพแทนที่น่าเสนอนั้นเป็นเพียงส่วนเลี้ยวหนึ่งของความจริง และข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในหนังสือก็อาจจะสะท้อนให้เห็นภาพของพระราชินีสุทนต์ในด้านหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นการที่จะกล่าวว่าพระนางโหดร้ายก็อาจจะเป็นการไม่ยุติธรรม เพราะที่สุดแล้วพระราชินีสุทนต์ก็มีจิตใจของความรักชาติดูแลพลเมืองทั่วไป ดังที่พระราชินีสุทนต์ได้แสดงความสำนึกผิดที่เป็นตัวการทำให้พม่าล่มสลายดังความ

พม่าเสียเมืองว่า พระราชินีศุภยลัตเมื่อทราบข่าวพ่ายแพ้แก่ อังกฤษแล้ว ทรงเสียพระทัยอย่างหนักถึงกับ สิ้นพระองค์ทรุดกายลงกับพื้น แล้วกรี๊ดร้องด้วยเสียงอันดัง พลังกันแสงและทูลพระอูระ พร้อมกับโทษ พระองค์ว่าเป็นต้นเหตุที่นำความหายนะมาสู่บ้านเมือง (หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2545, หน้า 186)

เอกสารอ้างอิง

- กษริน วงศ์กิตติขวลิต. (2552). ภาพตัวแทนของพระสุริโยทัยในวรรณกรรมไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). สื่อและวัฒนธรรมศึกษา กับสังคมไทย. รัฐศาสตร์สาร, 23(3), 80-83.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2545). พม่าเสียเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- ณัฐกฤตา สุภาพันธ์. (2556). การสื่อสารวัฒนธรรมไทยผ่านละครโทรทัศน์และนวนิยายแนวย้อนยุค เรื่อง รากนครา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐพล อยู่รุ่งเรืองศักดิ์. (2558). ประวัติศาสตร์ล้านนาฉบับสังเขป. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทองหล่อ วงศ์ธรรมา. (2559). ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ธนศ วงศ์ยานนาวา. (2543). ภาพตัวแทน แทนสิ่งที่แทนไม่ได้. จุลสารไทยคดีศึกษา, 12(1), 16-18.
- นัยนา ครุฑเมือง. (2547). นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ล้านนา: ภาพสะท้อนการเมืองและสังคม. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะพร ศักดิ์เกษม. (2555). รากนครา (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณ.
- วันชนะ ทองคำเถา. (2554). ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาห์ สุดาห์. (2559). ราชันผู้พลัดแผ่นดินเมื่อพม่าเสียเมือง (สุภัตรา ภูมิประภาส, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- เสนาะ เจริญพร. (2548). ผู้หญิงกับสังคมในวรรณกรรมยุคทองสุบู่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.